

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

27 02 20 23 р.

м. Київ

№ 208

Про затвердження програм
незалежного тестування фахових
знань та вмінь учителів української
мови і літератури та математики
закладів загальної середньої освіти

Відповідно до частини третьої статті 51 Закону України «Про освіту», пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами), Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1190 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 року № 1094), пункту 5 Положення про Український центр оцінювання якості освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року № 1312 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 624),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:

Програму незалежного тестування фахових знань і вмінь учителів української мови та літератури закладів загальної середньої освіти;

Програму незалежного тестування фахових знань та вмінь учителів математики закладів загальної середньої освіти.

2. Українському центру оцінювання якості освіти (Бойко В.) під час розроблення та укладання тестів для оцінювання фахових знань та умінь учителів української мови і літератури та математики при проведенні

сертифікації забезпечити відповідність тестових завдань змісту програм, зазначених у пункті 1 цього наказу.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Рогову В.

Міністр

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized, cursive script.

Сергій ШКАРЛЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

24 лютого 2023 року № 288

ПРОГРАМА НЕЗАЛЕЖНОГО ТЕСТУВАННЯ ФАХОВИХ ЗНАТЬ І ВМІНЬ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму призначено для оцінювання фахових знань і вмінь учителів української мови та літератури закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) шляхом незалежного тестування в межах сертифікації педагогічних працівників.

Програму укладено відповідно до Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року №2736, (далі – Професійний стандарт), Державних стандартів середньої освіти. Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 року № 904.

Незалежне тестування є одним з трьох інструментів сертифікації вчителів ЗЗСО та застосовується для перевірки фахових знань і вмінь як складників професійних компетентностей учителя української мови та літератури ЗЗСО відповідно до трудових функцій (управління освітнім процесом, навчання учнів предметів (інтегрованих курсів), партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу, участь в організації освітнього середовища) згідно з Професійним стандартом.

Метою незалежного тестування є оцінювання фахових знань і когнітивних умінь як складників професійних компетентностей учителів української мови та літератури ЗЗСО, визначених Професійним стандартом:

- здатності забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою;
- здатності формувати і розвивати мовно-комунікативні вміння й навички;
- здатності моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів;
- здатності формувати й розвивати в учнів ключові компетентності й уміння, спільні для всіх компетентностей;
- здатності здійснювати інтегроване навчання учнів;
- здатності добирати й використовувати сучасні й ефективні методики й технології навчання, виховання й розвитку учнів;
- здатності розвивати в учнів критичне мислення;
- здатності здійснювати оцінювання й моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу;
- здатності формувати ціннісні ставлення в учнів;
- здатності орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності;
- здатності ефективно використовувати наявні й створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси;
- здатності використовувати цифрові технології в освітньому процесі;
- здатності визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів;
- здатності використовувати стратегії роботи з учнями, що сприяють розвитку їхньої позитивної оцінки, я-ідентичності;

- здатності формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність;
- здатності формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною;
- здатності усвідомлювати особисті відчуття, почуття й емоції, потреби, керувати власними емоційними станами;
- здатності конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу;
- здатності усвідомлювати й поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі;
- здатності до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної і особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі;
- здатності залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства;
- здатності працювати в команді із залученням фахівців, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами;
- здатності створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища;
- здатності до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами;
- здатності забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів;
- здатності організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язберезувальні технології під час освітнього процесу;
- здатності здійснювати профілактичну роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни;
- здатності формувати в учнів культуру здорового й безпечного життя;
- здатності зберігати особисте фізичне й психічне здоров'я під час професійної діяльності;
- здатності надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу;
- здатності проєктувати осередки навчання, виховання й розвитку учнів;
- здатності прогнозувати результати освітнього процесу;
- здатності планувати освітній процес;
- здатності організувати процес навчання, виховання й розвитку учнів;
- здатності організувати різні види й форми навчальної і пізнавальної діяльності учнів;
- здатності здійснювати оцінювати результатів навчання учнів;
- здатності аналізувати результати навчання учнів;
- здатності забезпечувати самооцінювання й взаємооцінювання результатів учнів.

Програму структуровано відповідно до трудових функцій, визначених Професійним стандартом: управління освітнім процесом, навчання учнів предметів (інтегрованих курсів); партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу; участь в організації освітнього середовища. Кожен розділ програми містить підрозділи, що відповідають професійним компетентностям учителя української мови та літератури ЗЗСО згідно з Професійним стандартом.

Перший розділ «Управління освітнім процесом» містить підрозділи:

- планування освітнього процесу;
- вимоги законодавства до організації освітнього процесу;
- оцінювання результатів навчання учнів.

Другий розділ «Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)» містить підрозділи:

- комунікація державною мовою з дотриманням норм української літературної мови;
- система теоретичних знань з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі, необхідна для реалізації вимог державних стандартів середньої освіти;
- методики й технології навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі;
- створення й підтримка цифрового середовища для ефективного навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі.

Третій розділ «Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу» містить підрозділи:

- психологічні особливості, самооцінка й особливості становлення пізнавальних процесів учнів середнього та старшого шкільного віку;
- розвиток емоційно-етичної компетентності вчителя;
- суб'єкт-суб'єктні відносини вчителя з іншими учасниками освітнього процесу.

Четвертий розділ «Організація освітнього середовища» містить підрозділи:

- організація індивідуального, диференційованого та інклюзивного навчання;
- організація безпечного освітнього середовища;
- змістове наповнення освітнього середовища.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Назва підрозділу	Зміст матеріалу	Фахові знання й уміння (складники професійних компетентностей)
I. УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ		
1.1. Планування освітнього процесу	Вимоги до визначення мети й завдань навчальних занять (уроку та інших форм організації освітнього процесу), засоби досягнення цих вимог. Цілі навчання в когнітивній сфері: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання, творчість	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - основні вимоги до визначення мети й завдань навчальних занять (уроку та інших форм організації освітнього процесу). <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - проєктувати мету та очікувані результати навчального заняття (уроку) відповідно до теми уроку й потреб учнів; - моделювати мету й завдання навчальних занять (уроку та інших форм організації освітнього процесу) на діагностико-прогностичній основі;

	<p>Календарно-тематичний план; план-конспект навчального заняття, індивідуальний план професійного саморозвитку вчителя. Складники плану навчального заняття: послідовність видів діяльності, спрямована на інтеграцію комунікативних умінь, види діяльності, які формують і розвивають відповідні компетентності. Планування видів діяльності на навчальному занятті, які враховують різні способи сприймання навчального матеріалу учнями, сприяють розвитку наскрізних умінь. Варіативність структури навчальних занять</p>	<ul style="list-style-type: none"> - визначати мету й очікувані результати різних етапів опанування змісту мовно-літературної освіти <p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - базові види / типи планування освітнього процесу й основні вимоги до них; - варіативність видів навчальної діяльності на навчальних заняттях (уроках) різних типів. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати складники календарно-тематичного плану на навчальний рік; плану-конспекту навчального заняття; - визначати в плані-конспекті навчального заняття альтернативні види роботи, розраховані на незаплановану реакцію учнів та/або зміну навчальної ситуації; - аналізувати плани-конспекти навчальних занять з огляду на наявність видів діяльності, що враховують різні способи сприймання навчального матеріалу учнями, сприяють розвитку компетентностей
<p>1.2. Вимоги законодавства до організації освітнього процесу</p>	<p>Нормативні документи, що регламентують діяльність учителя закладу загальної середньої освіти (зокрема закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»; Концепція «Нова українська школа», державні стандарти середньої освіти, типові освітні програми для ЗЗСО). Нормативно-правова база організації освітнього процесу на рівні базової та профільної середньої освіти.</p> <p>Зміст мовно-літературної освітньої галузі державних стандартів середньої освіти: характеристика змісту навчання, компетентнісний потенціал галузі, вимоги до обов'язкових результатів навчання та орієнтири для оцінювання їх. Нормативно-правове забезпечення навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі</p> <p>Форми організації освітнього процесу. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вимоги нормативних документів до планування та здійснення освітнього процесу на рівні базової та профільної середньої освіти. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати нормативні документи з метою дотримання їх вимог у професійній діяльності <p><i>Знати:</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> - структуру навчальних занять (уроків) різних типів та інших форм організації навчально-пізнавальної діяльності; - особливості складання планів-конспектів навчальних занять (уроків та інших форм організації освітнього процесу); - різні форми організації освітнього процесу та навчальної діяльності учнів на рівні базової та профільної середньої освіти. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати тему навчального заняття (уроку) відповідно до навчальної програми та календарно-тематичного плану
<p>1.3. Оцінювання результатів навчання учнів</p>	<p>Ознаки, що характеризують стан і результати процесу навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі та процесу виховання й соціалізації учнів класу чи окремого учня. Формувальне й підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів. Вербальне оцінювання. Критерії формуального оцінювання. Алгоритм формуального оцінювання. Роль формуального оцінювання в освітньому процесі. Інструментарій формуального оцінювання (спостереження, спільна постановка цілей, рефлексійні вправи, організація зворотного зв'язку під час навчального заняття тощо). Критерії підсумкового оцінювання. Види та форми діагностичних робіт для моніторингу / поточного й підсумкового контролю. Способи й засоби контролю, перевірки й підсумкового оцінювання, збору й узагальнення статистичних даних та аналізу їх, педагогічної діагностики соціальних, моральних якостей особистості учня. Рівні навчальних досягнень учнів при підсумковому оцінюванні: початковий, середній, достатній та високий. Рівні навчальних досягнень учнів при вербальному оцінюванні. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з предметів та інтегрованих курсів мовно-</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - види та форми діагностичних робіт для контролю динаміки процесу навчання учнів; - характеристику рівнів оцінювання навчальних досягнень учнів; - загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів за державними стандартами середньої освіти; - критерії оцінювання результатів навчання учнів з мовно-літературної освітньої галузі; - елементи алгоритму діяльності вчителя для організації формуального оцінювання. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність і мету формуального оцінювання; - способи й засоби оцінювання компетентностей учнів. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати мету педагогічної діагностики; - визначати критерії та показники формуального оцінювання; - інтерпретувати результати педагогічної діагностики; - визначати труднощі в реалізації мети навчання, виховання й соціалізації учнів класу / окремого учня, визначати шляхи подолання цих труднощів; - визначати типові труднощі та помилки учнів; - розрізнити навчальні завдання та прийоми роботи на уроці, які може використовувати вчитель для здійснення учнями рефлексії навчальної діяльності; - визначати різні методи та прийоми для здійснення учнями на навчальних заняттях (уроках) рефлексії їхньої навчальної діяльності (самостійно та/або за підтримки вчителя);

	<p>літературної освітньої галузі (поточне / формувальне / підсумкове). Рівні й критерії оцінювання. Особливості оцінювання різних видів мовленнєвої діяльності. Види помилок в усному й писемному мовленні учнів. Типи помилок (грубі / негрубі, однотипні). Методи й прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів. Методи й прийоми само- та взаємооцінювання учнями навчальних результатів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляти різні види помилок в усному й письмовому мовленні учнів; - розрізняти типи помилок в усному й письмовому мовленні учнів. <p><i>Добирати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст, методи, форми й засоби оцінювання навчальних досягнень відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів; - засоби контролю відповідно до типу / мети педагогічної діагностики; - завдання (або роботи) для визначення рівня сформованості компетентностей учнів; - інструментарій формувального та підсумкового оцінювання учнів; - засоби самооцінювання та взаємооцінювання учнів; - ефективні методи й прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів; - ефективні методи й прийоми самооцінювання учнями результатів навчання; - різноманітні форми роботи, які забезпечують умови для проведення учнями взаємооцінювання навчальних результатів; - інструменти оцінювання різних видів мовленнєвої діяльності
II. НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРЕДМЕТІВ (ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ)		
<p>2.1. Комунікація державною мовою з дотриманням норм української літературної мови</p>	<p>Особливості функціонування української мови як державної, її комунікативно-соціальні функції. Статус української мови як державної, мов національних меншин (корінних народів). Терміни й професіоналізми у фаховому спілкуванні. Норми культури мовлення в професійному спілкуванні. Мовні (зокрема інтонаційні) та позамовні засоби виразності. Мовленнєві жанри педагогічного спілкування. Комунікація: комунікативна взаємодія; ситуація спілкування; комунікативні наміри співрозмовників; типові стратегії мовленнєвої взаємодії; соціокультурні норми спілкування; принципи етики спілкування</p>	<p><i>Володіти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знаннями в галузі мовознавства в обсязі, необхідному для здійснення професійної діяльності; - нормами української літературної мови та культурою мовлення; - інтонаційними та позамовними засобами виразності; - базовими знаннями з мовного законодавства України <p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - терміни та професіоналізми, які використовують у фаховому спілкуванні; - основні правила етики ділового спілкування; - типові стратегії мовленнєвої взаємодії в професійному спілкуванні. <p><i>Уміти</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати доречні мовні засоби (лексичні, граматичні), зважаючи на контекст, стиль, тип, жанр мовлення тощо;

		<ul style="list-style-type: none"> - виявляти недоліки й помилки в написаному й пропонувати доцільні варіанти поліпшення (редагування) тексту; - виявляти комунікативні наміри мовця (мету мовлення), виражені прямо й опосередковано; - знаходити в тексті / текстах потрібну інформацію, виражену як прямо, так і опосередковано; - визначати комунікативну доцільність використання мовленнєвих жанрів у різних мовленнєвих (педагогічних) ситуаціях; - дотримуватись етики педагогічного спілкування; - дотримуватись соціокультурних норм у професійному спілкуванні
<p>2.2. Система теоретичних знань з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі, необхідна для реалізації вимог державних стандартів середньої освіти</p>	<p align="center">Мовно-літературна освітня галузь</p> <p>Мовний компонент Літературна мова, кодифікація її. Принципи українського правопису. Норми української літературної мови. Лексикографічні джерела (друковані й електронні). Види словників, особливості структури їх. Український правопис редакції 2019 року. Наголос. Співвідношення звуків і букв. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в буквосполученнях. Позиції вживання <i>у-в, і-й, з-зі-із-зо, -сь/-ся</i>. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Сполучення <i>йо,ьо</i>. Уживання м'якого знака, апострофа. Подвоєння букв. Правопис префіксів і суфіксів. Чергування голосних і приголосних звуків при словозміні та словотворенні. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Графічні скорочення. Написання слів іншомовного походження. Написання слів разом, окремо і з дефісом. Правопис складноскорочених слів. <i>Не</i> з різними частинами мови.</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - мовні норми української літературної мови, зокрема правописні норми Українського правопису редакції 2019 року; - значення основних мовознавчих термінів; - лексикографічні джерела (друковані й електронні), види словників, Український правопис редакції 2019 року. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості структури лексикографічних джерел (друкованих та електронних), різних видів словників тощо; - особливості буквених позначень голосних і приголосних звуків (зокрема чергування голосних і приголосних звуків, уподібнення приголосних, спрощення тощо); - орфографічні й пунктуаційні норми; - відмінності лексичної помилки й стилістичного засобу; - виражальні можливості фразеологізмів; - морфемну будову слова; - морфологічні, словотвірні ознаки, синтаксичну роль частин мови; - структуру речення; - особливості синтаксичних зв'язків у словосполученні й реченні; <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати особливості мовних явищ, розрізняти ознаки їх, тенденції функціонування; - застосовувати норми Українського правопису редакції 2019 року; - здійснювати фонетичний, лексичний, морфологічний, синтаксичний та стилістичний аналіз мовних явищ;

	<p>Лексичне й граматичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова. Поділ української лексики за походженням, значенням та сферою вживання. Лексична помилка й стилістичний засіб. Класифікація фразеологічних одиниць. Мовні штампи, мовні кліше, канцеляризми.</p> <p>Будова слова. Спільнокореневі слова й форми того самого слова. Морфологічні й неморфологічні способи словотворення. Словотвірний ланцюжок, словотвірне гніздо. Значеннєві групи афіксальних морфем (зі значенням зменшеності, пестливості, перебільшення, згрубілості, заперечення, збірності, одиничності, на позначення осіб жіночої статі, мешканців територій, видів зайнятості, абстрактності та ін.).</p> <p>Морфологія. Частина мови, морфологічні, словотвірні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Відмінювання (дієвідмінювання) частин мови.</p> <p>Уживання іменникових форм (роду, числа, відмінка). Незмінювані іменники. Відмінювання й написання чоловічих і жіночих імен, прізвищ та імен по батькові. Уживання прикметникових форм, словозміна їх. Творення відносних і присвійних прикметників. Уживання числівникових форм (словозміна, поєднання з іменниками, позначення часу й дат).</p> <p>Відмінювання і правопис займенників. Уживання займенників (зокрема особових і присвійних).</p> <p>Уживання дієслівних форм (неозначеної форми, особових і родових форм, дієприкметника, дієприслівника, форм на -но, -то).</p> <p>Дієприслівникові та дієприкметникові звороти, уживання їх. Ступені порівняння прикметників і прислівників.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - наголошувати й вимовляти слова відповідно до орфоепічних норм; - розпізнавати орфограми; - визначати будову слова й утворювати слова (зокрема іменники-фемінитиви); - пояснювати лексичне і граматичне значення слів; - розрізняти лексику за походженням, значенням і сферою вживання; - правильно й доцільно використовувати в мовленні синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, фразеологізми; - розпізнавати частини мови, правильно використовувати їх та їхні форми в мовленні; - розрізняти види словосполучень; - визначати структуру простого й складного речення; - розрізняти види простих і складних речень; - правильно розставляти розділові знаки в простих і складних реченнях; - замінювати пряму мову непрямою; - правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; - правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою, цитатою та діалогом
--	---	---

	<p>Уживання прийменників (<i>по, при, на, для, згідно з, відповідно до</i> та ін.). Уживання сполучників. Уживання часток.</p> <p>Розрізнення прийменників, сполучників, часток та співзвучних форм інших частин мови.</p> <p>Написання форм різних частин мови.</p> <p>Синтаксис, синтаксичні одиниці.</p> <p>Словосполучення та види їх. Речення як основна синтаксична одиниця. Головні та другорядні члени речення. Типи й види простих і складних речень. Розділові знаки в простому й складному реченні.</p> <p>Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передавання чужого мовлення. Способи оформлення цитат. Діалог.</p> <p>Розділові знаки в конструкціях з прямою мовою</p>	
	<p>Стилі, типи й жанри мовлення. Стилiстичні можливості й особливості використання фонетичних, лексичних, фразеологічних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних засобів мови.</p> <p>Текст, ознаки його (зв'язність, цілісність, інформативність, розкриття основної думки тощо). Різновиди текстів (одиничні і множинні, цілісні, перервані і змішані, інформаційні та художні). Медіатекст та його особливості.</p> <p>Гіпертекст у медіатексті. Основні риси та структура текстів різних типів і жанрів. Базові характеристики тексту: тема й основна думка, заголовки, мікротема, тематичне речення, ключові слова, абзац. Способи зв'язку речень у тексті. Поняття авторської позиції. Перетворення текстової інформації в графічну й навпаки. Мета читання (для отримання інформації, виконання завдань, розвитку естетичного досвіду)</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ознаки й особливості стилів мовлення; - структуру текстів різних типів і жанрів, способи зв'язку речень у тексті; - стилеві особливості використання різних засобів мови; - поняття про текст / медіатекст; - різновиди текстів / медіатекстів (одиничні й множинні, цілісні, перервані і змішані); - типи текстів (опис, розповідь, роздум); - стилі та жанри текстів; - елементи структури тексту. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати стилі мовлення; - визначати особливості стилів мовлення; - аналізувати використання в тексті стилістичних засобів відповідно до мети спілкування, основної думки, мети висловлення; - аналізувати (зокрема порівнювати) тексти різних стилів, типів і жанрів;

		<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлювати зміст прочитаного (визначати проблеми, порушені в тексті, тему, мікротему, основну думку); - критично оцінювати прочитане; - визначати з контексту значення маловідомих слів, фраз; - оцінювати різні думки (позиції) в тексті й наводити з тексту аргументи на користь їх; - робити висновки на основі аналізу та інтерпретації текстів; - узагальнювати інформацію з тексту; - перетворювати текстову інформацію в графічну й навпаки; - інтерпретувати графічні (візуальні) елементи художнього й інформаційного тексту; - будувати тексти різних типів і жанрів; - визначати зв'язок між елементами змісту тексту
	<p>Інформація: джерело інформації; інформація текстова, графічна, числова тощо. Достовірність, новизна, актуальність і несуперечливість інформації. Надійність і ненадійність джерел інформації. Критерії добору і способи пошуку інформації, зокрема через пошукові системи в Інтернеті. Явна й прихована інформація, підтекст; факти й судження; маніпуляція і пропаганда</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність понять інформація, дані; - різні способи пошуку інформації; - критерії оцінювання надійності та достовірності джерел інформації, зокрема інтернет-сайтів; - поняття підтексту. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняти інформацію різних типів; - інтерпретувати дані, представлені різними способами; - визначати учасників інформаційних процесів; - визначати джерела отримання інформації, їхні переваги та обмеження під час використання; - формулювати запити для пошуку необхідної інформації; - оцінювати релевантність результатів пошуку; - розпізнавати маніпулятивні впливи, що здійснюються через Інтернет та засоби масової інформації; - визначати зв'язок між елементами змісту, структури та мовним оформленням текстів; - робити висновки на основі аналізу й інтерпретації текстів
	<p>Літературний компонент Фольклор. Ознаки фольклору: варіативність, імпровізаційність, анонімність, колективність тощо. Фольклорний текст: поетика, стилістика,</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - специфіку поетики, стилістики, жанрології фольклору; - вплив фольклору на становлення української літератури;

	<p>образність. Художньо-виражальні засоби фольклорних текстів. Роди й жанри фольклору: <i>епос</i> (міф, казка, легенда, переказ, анекдот, загадка, прислів'я, приказка, скоромовка); <i>лірика</i> (календарно-обрядові пісні, суспільно-побутові пісні, родинно-побутові пісні; коломийки); <i>ліро-епос</i> (історичні пісні, думи, балади); <i>народна драма</i> (вертеп, весілля тощо). Фольклорні елементи в літературних творах різних жанрів. Вплив фольклору на становлення української літератури.</p> <p>Художня література. Актуальна національна й загальнолюдська, зокрема морально-етична, проблематика творів; літературний твір в історико-культурному контексті; індивідуальний стиль; естетична цінність літературного твору; відкритість творів літератури до інтерпретації; читацький досвід, емоційний стан читача.</p> <p>Літературні роди: епос, лірика, ліро-епос, драма. Епос та його жанри: казка, літопис, оповідання, новела, повість, притча, роман, різновиди повісті та роману, усмішка.</p> <p>Лірика; її тематичні різновиди та жанри: інтимна, громадянська (патріотична), пейзажна, філософська; акровірш, верлібр, вільний вірш, гімн, ліричний вірш, медитація, пісня, послання, псалом, романс, сонет.</p> <p>Ліро-епос та його жанри: байка, балада, гумореска, пісня, поема, співомовка, історична пісня, дума.</p> <p>Драма та її жанри: драма, драма-феєрія, комедія, трагікомедія, трагедія. Особливості драматичного твору.</p> <p>Літературний процес. Літературні напрями, стилі, течії: монументалізм, орнаменталізм, бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - літературознавчі аспекти художнього твору; - особливості літературних творів різних родів та жанрів; - літературно-мистецькі епохи, напрями, течії і стилі; - поняття про культурно-історичний контекст; - поняття про особистий і суспільний досвід, емоційний стан читача; - поняття про національну й загальнолюдську проблематику творів; - поняття категорій змісту й форми літературного твору (тема, ідея, фабула, сюжет, композиція, художні образи, поетика); - поняття про індивідуальний стиль письменника; - поняття про естетичну цінність літературного твору. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості індивідуального стилю письменника; - естетичну цінність літературного твору; - відкритість творів літератури до інтерпретації; - поняття “читацький досвід”, “емоційний стан читача”. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати фольклорні елементи в літературних творах різних жанрів; - розрізняти художні твори українських авторів; - аналізувати родові й жанрові особливості художніх творів; - аналізувати твір у єдності змісту й форми; - визначати особливості літературно-мистецьких епох, напрямів, течій і стилів у творах, що до них належать; - визначати особливості індивідуального стилю письменника; - інтерпретувати твори літератури; - аналізувати літературний твір в історико-культурному контексті. - інтерпретувати стилістику, поетику, образність фольклорних і літературних творів; - визначати проблематику художнього твору; - зіставляти тексти різних стилів і літературних напрямів; - розрізняти види комічного; - визначати особливості організації віршованого твору (вид римування, види рим, віршовий розмір, вид строф);
--	--	--

	<p>модернізм (імпресіонізм, експресіонізм, символізм, футуризм, неокласика, неоромантизм, неореалізм), постмодернізм. Сучасний літературний процес.</p> <p>Явища літературного процесу. «Руська трійця», «Покутська трійця», «Театр корифеїв», «Молода муза»; «Розстріляне відродження», «ВАПЛІТЕ», «Плуг», «Київські неокласики», «Театр «Березіль»», «Празька школа поетів», «МУР», «Нью-Йоркська група», «шістдесятництво», «дисидентство», «Бу-Ба-Бу».</p> <p>Художній образ. Ліричний герой, головний герой і другорядні герої, оповідач, персонаж, дійова особа, антагоніст, протагоніст, прототип.</p> <p>Автобіографізм у художньому творі.</p> <p>Тема, ідея, мотив, мораль, конфлікт, проблема, проблематика художнього твору. Хронотоп.</p> <p>Структура художнього твору (композиція, сюжет, фабула, сюжетні й позасюжетні елементи).</p> <p>Види комічного: бурлеск, гротеск, гумор, іронія, сарказм, сатира, травестія.</p> <p>Художні засоби: фоніка, тропи, стилістичні фігури.</p> <p>Прозова та віршована мова, мова автора та мова персонажів.</p> <p>Поняття з теорії віршування (види римування, види рим, віршові розміри, види строф)</p>	<p>- орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури</p>
<p>2.3 Методики й технології навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі</p>	<p>Педагогічні технології в мовно-літературній освітній галузі</p> <p>Поняття “педагогічна технологія”, взаємозв’язок її з іншими педагогічними категоріями (технологія навчання, методика навчання, підхід, принцип, метод). Класифікація педагогічних технологій. Особливості педагогічних технологій, функції їх.</p> <p>Технології компетентнісного навчання.</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - дидактико-методичні вимоги до застосування педагогічних технологій у навчанні предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - види педагогічних технологій, актуальних у навчанні предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - функції педагогічних технологій у навчанні предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі <p><i>Розуміти:</i></p>

	<p>Інтегроване навчання (на рівні внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції). Методики інтерактивного навчання. Технологія розвивального навчання. Проєктна технологія. Ігрові технології. Технологія модульного навчання. Технологія дослідницького навчання</p>	<ul style="list-style-type: none"> - особливості педагогічних технологій у навчанні предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - доцільність застосування технологій навчання залежно від умов (вік учнів, навчальний предмет / курс, тип та етап навчального заняття (уроку), технологія навчання); - підходи до проєктування змісту та видів діяльності відповідно до конкретної педагогічної технології. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - диференціювати поняття «педагогічна технологія», «технологія навчання», «методика навчання», «підхід», «принцип», «метод»; - доцільно добирати відповідну педагогічну технологію залежно від змісту й умов (вік учнів, навчальний предмет / курс, тип та етап навчального заняття (уроку), технологія навчання); - добирати доцільні методи, форми й засоби навчання відповідно до освітньої технології та мети й завдань навчального заняття (уроку), особливостей змісту навчального матеріалу та індивідуальних особливостей учнів
	<p>Методики навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі Зміст і принципи побудови мовно-літературної освіти. Модельні навчальні програми з навчальних предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі: реалізація компетентнісного потенціалу мовно-літературної освітньої галузі, формування ціннісних орієнтирів, забезпечення розвитку наскрізних умінь у здобувачів освіти. Навчальні програми з навчальних предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі. Формування компетентного мовця й читача. Принципи розроблення навчальної програми: структурування змісту. Базові знання, очікувані результати навчання, відповідність їх орієнтирам для оцінювання з мовно-літературної освітньої</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст і принципи побудови шкільної мовно-літературної освіти; - характеристику змісту навчання, вимоги до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі та орієнтири для оцінювання їх згідно з Державними стандартами середньої освіти; - основні показники рівня сформованості компетентного мовця й читача (мотиваційний, когнітивний, поведінковий, оцінно-рефлексійний); - принципи побудови модельних програм з навчальних предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - принципи розроблення навчальних програм з навчальних предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - види навчальної діяльності учнів з української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - загальну характеристику основних понять методик навчання української мови / української літератури / інтегрованого курсу

	<p>галузі. Чотири групи обов'язкових результатів навчання. Види навчальної діяльності.</p> <p>Критерії вибору навчально-методичного забезпечення для досягнення здобувачами освіти очікуваних результатів навчання мовно-літературної освітньої галузі.</p> <p>Загальна характеристика основних понять методик навчання української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу (підходи, принципи, методи, прийоми, засоби навчання).</p> <p>Підходи до навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі (компетентнісний, особистісно орієнтований, дослідницький, комунікативно-діяльнісний, інтегрований): сутність, зміст і функції.</p> <p>Методи й прийоми навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі.</p> <p>Компетентнісно орієнтовані завдання з української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу.</p> <p>Прийоми активного навчання, розвитку критичного мислення, дистанційного й змішаного навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі.</p> <p>Самостійна пізнавальна діяльність здобувачів освіти, зокрема навчально-дослідницька на навчальних заняттях з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі.</p> <p>Навчальне дослідження як складник технології дослідницького навчання.</p> <p>Сучасні засоби навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої</p>	<p>літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу (підходи, принципи, методи, прийоми, засоби навчання);</p> <ul style="list-style-type: none"> - методи і прийоми активного навчання, прийоми мисленнєвого характеру, розвитку критичного мислення, дистанційного і змішаного навчання на навчальних заняттях з української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - основні форми організації навчання української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - типи і види навчальних занять (уроків) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - структуру (етапи) навчального заняття (уроку) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - вимоги до навчального заняття (уроку) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - засоби візуалізації та види наочності на навчальних заняттях (уроках) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - форми позакласної роботи з української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - основні напрями, принципи і види робіт з розвитку мовлення здобувачів освіти; - методика роботи з мовленнєвими жанрами; - загальнодидактичні й лінгвометодичні принципи навчання української мови; - особливості засвоєння лінгвістичної теорії; - етапи літературного розвитку здобувачів освіти; - принципи, джерела, методи і форми вивчення життєпису письменника, його індивідуального стилю;
--	---	---

<p>галузі. Форми організації навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі. Типи й види навчальних занять з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі. Особливості навчальних занять (уроків) української мови, української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу різних типів. Структура (етапи) навчальних занять з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі. Вимоги до навчального заняття (уроку) української мови, української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу. Засоби візуалізації та її види на навчальних заняттях (уроках) української мови, української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу. Позакласна робота з української мови, української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу та її форми. Особливості засвоєння й використання лінгвістичної теорії (методика навчання фонетики, графіки й орфоепії, фразеології, будови слова і словотвору, морфології й орфографії, синтаксису й пунктуації, стилістики, риторики). Мовленнєвий розвиток учнів на навчальних заняттях (уроках) української мови: основні напрями, принципи і види робіт. Методика роботи з мовленнєвими жанрами. Загальнодидактичні й лінгвометодичні принципи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - методи і прийоми розвитку мовлення здобувачів освіти; - методику вивчення художнього твору, принципи, шляхи та прийоми його аналізу; - специфіку вивчення монографічних та оглядових тем у профільній школі; - методику вивчення теоретико-літературних понять та літературно-критичних джерел. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - нормативно-правове забезпечення навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - сутність, зміст і функції компетентнісного, особистісно орієнтованого, дослідницького, комунікативно-діяльнісного, інтегрованого підходів до навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - особливості застосування методів і прийомів розвитку критичного мислення на навчальних заняттях з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - особливості навчальних занять (уроків) різних типів та видів з української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - особливості організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти, зокрема навчально-дослідницької; - особливості засвоєння й використання лінгвістичної теорії в мовленнєвій практиці; - особливості художнього сприймання літератури відповідно до вікових характеристик учнів; - особливості вивчення художніх творів різних родів і жанрів; - зміст і принципи побудови інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі. <p><i>Уміти:</i></p>
---	---

	<p>навчання української мови. Основні етапи літературного розвитку здобувачів освіти. Особливості сприймання художньої літератури учнями різного віку. Принципи, джерела і форми вивчення життєпису письменника. Принципи, шляхи та прийоми аналізу літературного твору. Особливості вивчення творів різних родів і жанрів. Контекстне вивчення художніх творів. Методика вивчення мови художнього твору та індивідуального стилю письменника. Зміст і принципи побудови інтегрованого мовно-літературного курсу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - диференціювати поняття «модельна програма», «навчальна програма»; - аналізувати модельні навчальні програми та навчальні програми з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі для реалізації в освітньому процесі; - добирати методи й прийоми навчання предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - добирати засоби навчання та дидактичний матеріал до навчальних занять з української мови / української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - визначати тип і вид навчального заняття (уроку) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - формулювати мету й завдання навчального заняття (уроку) української мови / української літератури / інтегрованого курсу літератур / інтегрованого мовно-літературного курсу; - аналізувати компетентнісно орієнтовані завдання з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі; - організовувати навчальне дослідження; здійснювати пошук нового способу або засобу діяльності; - оперувати мовними знаннями й дослідницькими вміннями; - застосовувати різні методи і прийоми розгляду біографії письменника; - добирати методи і прийоми аналізу та інтерпретації художніх творів різних родів і жанрів
<p>2.4. Створення й підтримка цифрового середовища для ефективного навчання предметів та інтегрованих</p>	<p>Цифрове оснащення навчального кабінету Цифрові пристрої навчального кабінету (зокрема комп'ютерні пристрої, мультимедійна дошка, принтер тощо), їхнє призначення та взаємодія. Розпізнавання й усунення елементарних несправностей цифрових пристроїв. Налаштування цифрового простору відповідно до</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - призначення та правила експлуатації цифрових пристроїв; - вимоги до організації цифрових робочих місць у навчальному кабінеті; правила техніки безпеки й санітарно-гігієнічні вимоги щодо використання комп'ютерної техніки; - основні види програмного забезпечення;

<p>курсів мовно-літературної освітньої галузі</p>	<p>потреб класу. Базове програмне забезпечення. Поняття про операційну систему, її основні об'єкти та операції з ними.</p> <p>Прикладне програмне забезпечення (текстовий процесор, редактор презентацій, табличний процесор), їх основні об'єкти та виконання основних операцій з ними. Комп'ютерні мережі, їх складові. Структура локальної мережі закладу освіти. Обліковий запис користувача. Доступ до мережних ресурсів (даних, пристроїв) та відповідні права</p>	<ul style="list-style-type: none"> - основні об'єкти операційних систем (файл, папка, ярлик, дерево файлів), алгоритми виконання основних операцій з ними; - основні об'єкти текстового процесора, редактора презентацій, табличного процесора, алгоритми виконання основних операцій з ними; - алгоритми збереження даних різних типів. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - призначення та обмеженість цифрових пристроїв, їх взаємодію в комп'ютерній системі; - особливості використання цифрових пристроїв та програмного забезпечення для учнів з особливими освітніми потребами (ООП); <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати елементарні несправності комп'ютерних систем (пристроїв і програм); - налаштовувати програмне середовище відповідно до освітніх потреб класу, зокрема для дітей з ООП.
	<p>Електронні (цифрові) освітні ресурси (ЕОР) для організації уроків української мови та літератури</p> <p>Класифікація та призначення електронних (цифрових) ресурсів (ЕОР). Визначення, оцінювання, добір ЕОР. Правила й норми академічної доброчесності та авторського права під час роботи з ЕОР. Можливості хмарних сервісів для професійної комунікації та взаємодії (Google Workspace for Education, Office 365 for Education). Цифровий навчальний контент, призначений для навчання здобувачів освіти з ООП</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - основні типи та призначення ЕОР; - типи дозволів на використання спільних ресурсів та правила їх надання; - правила й норми академічної доброчесності та авторського права під час роботи з ЕОР - правила мережевого етикету <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - можливості хмарних сервісів для професійної комунікації та взаємодії, для організації спільної роботи, проведення опитування (Google Workspace for Education Office, 365 for Education); <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти ЕОРи, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей, їхніх потреб та рівня підготовки, форми навчання;

		<ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися вимог авторського права на використання та модифікацію електронних (цифрових) освітніх ресурсів
	<p>Безпека в цифровому освітньому середовищі Персональні та корпоративні дані, їх конфіденційність. Небезпеки та ризики в цифровому просторі. Кібербезпека. Відповідальна й безпечна поведінка в цифровому просторі. Захист цифрових пристроїв, персональних даних та електронних (цифрових) освітніх ресурсів. Захист від небажаного контенту</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність понять «публічна інформація», «приватна інформація», «конфіденційна інформація»; - основні види небезпек та ризиків, ознаки кібератак, онлайн-злочинів, методи захисту від них; - основні правила безпечної поведінки в цифровому просторі; - вікові обмеження на перегляд сторінок і створення акаунтів; - критерії оцінювання надійності Інтернет-сайтів. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - основні положення нормативних документів щодо захисту персональних даних та кібербезпеки; <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати ризики при невиконанні політики безпеки; - створювати надійні паролі; - відрізнити довірені інформаційні джерела від шахрайських
III. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ З УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ		
<p>3.1. Психологічні особливості, самооцінка й особливості становлення пізнавальних процесів учнів середнього й старшого шкільного віку</p>	<p>Психологічні особливості підліткового віку: почуття дорослості, потреба в самоствердженні. Суспільно корисна діяльність підлітків і ставлення до навчання. Розвиток самосвідомості в підлітковому віці (самопізнання, самооцінка). Особливості мотиваційної сфери підлітка (потреба в самореалізації). Вибір особистісного і професійного шляху як особливість соціальної ситуації розвитку в ранній юності. Внутрішня особистісна позиція старшокласника. Розвиток самосвідомості в ранній юності: відкриття неповторного внутрішнього світу, формування цілісного уявлення про себе. Потреба самовираження як</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вікові особливості дітей середнього (підліткового) та старшого шкільного віку (раннє юнацтво): потреби, особливості мотиваційної сфери. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - фактори впливу на розвиток самосвідомості в підлітковому віці та ранній юності; - особливості формування соціальних і моральних якостей особистості учня. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати способи мотивації учнів до навчання і розвитку; - аналізувати результати спостережень / опитувань / бесід / анкетувань для визначення соціальних, навчальних потреб учнів, зокрема й учнів з ООП

	особливість мотиваційної сфери особистості в ранній юності	
	Види самооцінки та способи визначення її рівня. Стратегії формування позитивної самооцінки учнів. Способи формування адекватної самооцінки учнів	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - прояви завищеної чи заниженої самооцінки учнів; - способи формування адекватної самооцінки учнів. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати рівень самооцінки учнів за допомогою інтерпретації результатів відповідної психолого-педагогічної діагностики; - добирати стратегії навчання, які сприятимуть формуванню позитивної самооцінки учнів; - створювати умови для формування позитивної самооцінки учнів
	Особливості розвитку пізнавальних процесів у підлітковому віці (сприймання, увага, пам'ять, уява, мислення і мовлення). Особливості кліпового типу мислення. Пізнавальна самодіяльність як особливість пізнавальних процесів у підлітковому віці. Особливості пізнавальної сфери в ранній юності: становлення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вікові особливості пізнавальної діяльності дітей середнього (підліткового) та старшого шкільного віку (раннє юнацтво). <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - роль індивідуалізації в навчальному процесі дітей середнього та старшого шкільного віку. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати індивідуальні особливості сприймання навчального матеріалу учнями; - забезпечувати умови для пізнавальної самодіяльності учнів
3.2. Розвиток емоційно-етичної компетентності вчителя	Емоційний інтелект, складники його та умови розвитку. Причини виникнення й особливості вияву різних видів емоцій і почуттів. Способи емоційної саморегуляції й подолання стресу	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - причини виникнення стресових ситуацій і професійного вигорання; - способи самозбереження психічного здоров'я. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяти порозумінню між учасниками освітнього процесу; - застосовувати практики емоційної саморегуляції; - визначати ефективні способи запобігання професійному вигоранню
	Стратегії, методи й прийоми ненасильницької комунікації. Правила ведення діалогу й полілогу з учасниками освітнього процесу. Різновиди конфліктів між учасниками освітнього процесу. Причини виникнення та способи подолання конфліктів між учасниками освітнього процесу	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - правила ведення діалогу й полілогу з учасниками освітнього процесу; - способи запобігання виникненню конфліктних ситуацій між учасниками освітнього процесу. <p><i>Уміти:</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> - розпізнавати випадки порушення прав дитини й громадянина України; - застосовувати методики й стратегії ненасильницької комунікації; - поважати права учасників освітнього процесу; - комунікувати з учасниками освітнього процесу з повагою до суспільних цінностей
	<p>Основні положення Декларації прав дитини. Загальна Декларація прав людини. Основні правила етики ділового спілкування</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - принципи «Декларації прав дитини»; - основні положення «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод». <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати основні стратегії поведінки щодо захисту власних прав та захисту учнів під час освітнього процесу
<p>3.3. Суб'єкт-суб'єктні відносини вчителя з іншими учасниками освітнього процесу</p>	<p>Педагогічна взаємодія, форми взаємодії здобувачів освіти і вчителя. Діалог з учнями як засіб партнерської взаємодії. Партнерство. Технології, що дають змогу реалізувати педагогіку партнерства в освітньому процесі (гуманно-особистісна технологія, педагогіка співробітництва й технологія індивідуалізації навчання)</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - технології, що дають змогу реалізувати педагогіку партнерства в освітньому процесі; - методи, форми й засоби навчання й забезпечення взаємодії під час освітнього процесу. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність понять «педагогічна взаємодія», «партнерство». <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати питання для навчального діалогу з учнями як засобу партнерської взаємодії; - визначати й добирати доцільні способи взаємодії учнів і вчителя
	<p>Повноваження вчителя у взаємодії з батьками (іншими законними представниками). Особливості комунікації вчителя з батьками (іншими законними представниками). Партнерська взаємодія вчителя й батьків (інших законних представників) здобувачів освіти</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - повноваження вчителя в роботі з батьками (іншими законними представниками); - основні форми роботи з батьками (іншими законними представниками). <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості комунікації з батьками (іншими законними представниками);

		<ul style="list-style-type: none"> - наслідки застосування тієї чи іншої форми роботи з батьками (іншими законними представниками); - сутність партнерської взаємодії з батьками (іншими законними представниками). <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати повноваження вчителя в роботі з батьками (іншими законними представниками); - визначати засоби для налагодження ефективної комунікації з батьками (іншими законними представниками), зокрема й через інтернет-ресурси (спеціально створені сайти, соціальні мережі тощо)
	Принципи командної взаємодії в професійному середовищі. Завдання й функції членів команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - основні принципи командної взаємодії; - обов'язки та повноваження постійних і залучених членів команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП; - методи педагогічної підтримки дитини з ООП в освітньому процесі
IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА		
4.1. Організація індивідуального, диференційованого та інклюзивного навчання	Механізми надання додаткової підтримки: асистент учителя, індивідуальна програма розвитку. Особливості роботи з дітьми із порушеннями психофізичного розвитку. Створення безпечного дружнього середовища в класі. Урахування принципів інклюзивної освіти та недискримінаційного підходу в добиранні дидактичних матеріалів	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості навчання й розвитку дітей з ООП; - принципи інклюзивної освіти в добиранні дидактичних матеріалів; - методи й форми роботи з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку; - прийоми створення психологічно комфортних умов освітнього процесу; - маркери для визначення освітніх труднощів I рівня. <p><i>Розрізняти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - різноманітні педагогічні технології навчання учнів з ООП. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - роль асистента вчителя в інклюзивному навчальному процесі; - значення поняття «безпечне дружнє середовище»; - необхідність урахування індивідуальних потреб фізичного розвитку учнів при створенні освітнього середовища; - сутність недискримінаційного підходу в освітньому середовищі.

		<p><i>Визначати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - індивідуальні пізнавальні потреби та інтереси учнів при формуванні освітнього середовища; - індивідуальні потреби учнів у сфері особистісного та фізичного розвитку при формуванні освітнього середовища (зокрема обдарованих дітей, дітей, які мають особливі освітні потреби). <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати індивідуальний навчальний план, індивідуальну навчальну програму як складові частини Індивідуальної програми розвитку учнів з ООП; - визначати прояви дискримінації за різними ознаками в освітньому середовищі
	<p>Адаптація та модифікація змісту, процесу й продукту в інклюзивному освітньому просторі. Методи й прийоми роботи з учнями з ООП. Принципи й методи підтримки осіб з ООП</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - основні способи адаптацій та модифікацій змісту, процесу й продукту в інклюзивному освітньому просторі; - методи й прийоми роботи з учнями з ООП. <p><i>Розрізняти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - навчальні завдання для учнів з ООП з наявними адаптаціями та модифікаціями. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати доречні форми й методи підтримки осіб з ООП; - здійснювати необхідні модифікації та адаптації завдань для учнів з ООП
	<p>Ігрова технологія, технологія проблемного навчання, диференційованого навчання, технологія розвивального навчання, інтерактивна, проєктна технологія, технологія розвитку критичного мислення. Способи виявлення здібностей, інтересів та можливостей учнів. Ресурси освітнього середовища як чинника розвитку особистості здобувача освіти середнього й старшого шкільного віку</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості організації освітнього процесу за сучасними технологіями (ігрова технологія, технологія проблемного навчання, диференційованого навчання, технологія розвивального навчання, інтерактивна, проєктна технологія, технологія розвитку критичного мислення); - різні способи виявлення здібностей, інтересів та можливостей учнів. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінювати ресурсний потенціал освітнього середовища як чинника розвитку особистості здобувача освіти середнього й старшого шкільного віку;

		<ul style="list-style-type: none"> - добирати доцільні та ефективні методи й прийоми проблемного, диференційованого, розвивального навчання; - розрізняти методи, прийоми та стратегії розвитку критичного мислення; - добирати дидактичний матеріал, пристрої та обладнання відповідно до змісту навчального заняття, вікових та індивідуальних потреб учнів для їхнього розвитку
4.2. Організація безпечного освітнього середовища	<p>Вимоги до створення здоров'язбережувального освітнього середовища. Санітарно-гігієнічні вимоги до організації освітнього процесу в закладі освіти. Основи безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни. Сучасні проблеми й основні завдання безпеки життєдіяльності. Ознаки психологічно комфортних умов освітнього середовища. Регуляція й узгодженість функцій організму дитини й взаємозв'язку організму з навколишнім середовищем. Основні причини травматизму й методи запобігання йому. Складники здоров'я людини. Вплив мікрокліматичних умов, освітлення, шуму, вібрації, електромагнітних випромінювань та інших чинників виробничого середовища на організм людини та її працездатність. Здорове харчування. Здоровий спосіб життя. Протидія булінгу</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вимоги до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; - санітарно-гігієнічні вимоги до організації освітнього процесу в школі; - основні методи й системи безпечної життєдіяльності; - засоби збереження життя, здоров'я й захисту дітей в умовах загрози виникнення небезпечних і надзвичайних ситуацій; - складники здорового харчування; - методи профілактики захворювань; - способи протидії булінгу; - основні причини травматизму і методи запобігання йому <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вплив мікрокліматичних умов, освітлення, шуму, вібрації, електромагнітних випромінювань та інших факторів виробничого середовища на організм людини та її працездатність; - поняття «булінг». <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати систему заходів, що запобігають пожежам і вибухам; - визначати вплив факторів ризику на здоров'я людини; - оцінювати освітнє середовище щодо його відповідності вимогам до створення здоров'язбережувального освітнього середовища; - визначати профілактичні заходи, спрямовані на збереження здоров'я учнів
	<p>Способи запобігання поширенню шкідливих звичок серед учнівства</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - наслідки поширення шкідливих звичок; - способи запобігання поширенню шкідливих звичок. <p><i>Уміти:</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> - планувати й організувати профілактичну роботу для запобігання шкідливих звичок серед учнівства
	<p>Вимоги до дотримання техніки безпеки й організаційні заходи щодо попередження ураження людей електричним струмом. Пожежна безпека й система заходів, що запобігають пожежам і вибухам, правила евакуації людей під час виникнення пожежі</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - правила евакуації людей під час виникнення пожежі; - вимоги до дотримання техніки безпеки щодо попередження ураження людей електричним струмом. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримуватися правил протипожежної безпеки й навчати учнів дотримуватися цих правил
	<p>Ознаки погіршення стану людини, зокрема пов'язані із впливом зовнішніх чинників. Правила надання домедичної допомоги</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - правила надання першої домедичної допомоги. <p><i>Розрізняти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ознаки погіршення стану людини, зокрема спричинені зовнішніми чинниками та гострими чи хронічними захворюваннями. <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - надавати першу домедичну допомогу (за потреби); - ідентифікувати ознаки погіршення стану людини, які вказують на загрозу здоров'ю та/або життю
<p>4.3. Змістове наповнення освітнього середовища</p>	<p>Вимоги до освітнього середовища, зорієнтованого на особистісний, творчий і духовний розвиток здобувачів освіти. Індивідуальні потреби учнів у пізнавальній сфері, у сфері особистісного й фізичного розвитку. Обладнання для забезпечення навчального процесу в НУШ. Навчальні осередки в освітньому середовищі НУШ</p>	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - вимоги до організації освітнього середовища; - призначення й оснащення навчальних осередків НУШ. <p><i>Визначати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - компоненти освітнього середовища, необхідні для реалізації державних стандартів середньої освіти. <p><i>Добирати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - дидактичні матеріали та засоби для навчальних занять (уроків та інших організаційних форм навчання), для оформлення класної кімнати; - матеріали для створення навчальних осередків у класі

Генеральний директор
 директорату дошкільної, шкільної,
 позашкільної та інклюзивної освіти

Олег ЄРЕСЬКО